

ธรรมสืเทา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕
ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ข้อ ๑๑๕๓. เนาะ

ถาม : ๑๑๕๓. เรื่อง “กราบขอบพระคุณหลวงพ่อกับ”

กราบเท้าหลวงพ่อกับ ผมเรียนอยู่ต่างประเทศ ทางสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนได้นิมนต์พระนักเทศน์ชื่อดังท่านหนึ่ง ซึ่งมีวุฒิทางสังคมสูงมาก ออกทีวีบ่อยมาบรรยายธรรมะ ท่านสอนให้มีความสุขตามรู้ ไม่ต้องมีคำบริกรรม (ผมใช้อุบายของหลวงพ่อกับที่ว่า “เอาพุทธโธอยู่ในใจใครจะมารู้” ผมจึงบริกรรมพุทธโธไปตามปกติ)

ท่านกล่าวถึงการปฏิบัติของหญิงคนหนึ่งที่มีความทุกข์มากเพราะสามีไปมีเมีย น้อย จึงไปปฏิบัติที่วัดวัดหนึ่ง เติมน้ำมันอยู่ก็คิดเรื่องสามี แต่ก็เดินไม่ลดละ วันที่ ๔ ของการปฏิบัติ ระหว่างเดินจงกรมอยู่ จู่ๆ หญิงคนนี้ก็หยุดยืนกางแขนออก นิมิตเห็นสามี กำลังว่ายน้ำอยู่ในทะเลทุกข์ ส่วนตัวเธออยู่บนฝั่งไม่ต้องทุกข์อีกแล้ว น้ำตาไหลพรากจากความสุขในธรรม

เมื่อฟังจบผมเทียบเคียงกับธรรมะที่ฟังจากหลวงพ่อกับ รู้สึกว่ามันแปลกๆ ถ้าเป็นความจริงก็น่าจะเป็นสัณห่น จึงถามไปว่า

“ปล่อยชั่วคราวหรือปล่อยขาดครับ”

ท่านตอบว่า “ปล่อยขาด” ยังกล่าวอีกว่าตอนนี้ผู้หญิงคนนี้กำลังเดินสายสอนการปฏิบัติธรรมอยู่ สลดใจครับจึงเขียนมา

พ่อแม่ครูอาจารย์ของเราเดินจงกรมจนทางเป็นร่อง เป็นแหวน นั่งจนก้นแตก ก้นพอง อดนอน อดอาหารจนตัวเหลือง กว่าจะได้ธรรมมาครองใจแสนทุกข์ยากลำบาก อัน

นี่เดินอยู่ ๔ วันออกสอนธรรมะกันแล้ว แยกว่านั่นก็คือพระท่านนี้เชื่อแล้วนำมาบอกต่อ และจะโฆษณาไปอีกเท่าไรก็ไม่รู้ กราบขอบพระคุณหลวงพ่อกับที่ได้ให้วัคซีนป้องกันโรค ลัดสั้น สบายๆ วิมุติไว้ครับ ผมจะตั้งใจปฏิบัติ เรียนจบจะไปกราบหลวงพ่อกับ

ตอบ : นี่ถามมาจากเยอรมัน ถามมาจากเมืองนอก นี่ถามมาจากเมืองนอก เห็นไหม เขาไปเรียนเมืองนอก ที่นี้สำนักคุณแลนักเรียนเขาก็คิดดิ้นะ ตอนนี่สังคมทุกคนก็คิดดิ้นั้นแหละ เพื่อต้องการให้เด็กของเรา บุคลากรเขาจะมีการอบรมกันบ่อยๆ เพื่อให้บุคลากรมีความสามารถ ให้บุคลากรมีคุณภาพ ฉะนั้น พออบรมขึ้นมาแล้วเพื่อให้ทำงานมีประโยชน์

ฉะนั้น เวลานิมนต์พระมา นี่เวลาพระมา เห็นไหม เขาบอกว่า

ถาม : พระองค์นี้มีวุฒิภาวะทางสังคมสูงมาก ออกทีวีบ่อย มาบรรยายธรรมะ ท่านสอนให้มีสติตามรู้ไม่ต้องบริการ

ตอบ : สิ่งที่เราเรียนมานะ เรียนในภาคปริยัติ เวลาปริยัติเรียนมา นี่เขาบอกว่า มีวุฒิภาวะทางสังคมสูง แล้วมีใบสุทธิ ใบต่างๆ เยอะแยะไปหมดเลย แต่เวลามาอบรมนี้ ส่วนมากเป็นความเชื่อถือของสังคม โลกเขามองตรงนั้นนะ มองกันที่ความเชื่อถือของสังคม มีภาวะทางสังคมสูงมาก ออกทีวีบ่อย บรรยายธรรมะบ่อย มีคนเชื่อถือมาก ที่นี้มีคนเชื่อถือมาก ความเชื่อถือมันเป็นความจริงไหมล่ะ? มันไม่ความจริงหรือ ปริยัติคือปริยัติ แล้วในปัจจุบันนี้ ในภาคปฏิบัติมันเป็นที่ยอมรับว่าน่าเชื่อถือ คำว่าน่าเชื่อถือหมายความว่าเวลาปฏิบัติไปแล้วนะ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ คำว่าปฏิบัติคือบรรุทธธรรม

ฉะนั้น คนที่เรียนปริยัติมา เรียนปริยัติมา มีสถานะทางสังคมสูง เพราะอะไร? เพราะเรียนมา เรียนมา เห็นไหม คุณครูในทางโลกนะ คุณครูนักเรียนของเราไปแข่งขันทางวิทยาศาสตร์ ไปแข่งขันเทคโนโลยีเรื่องหุ่นยนต์ เวลาได้เหรียญทองกลับมาทุกคนดีใจ ทุกคนปลื้มใจ ทุกคนส่งเสริมนะ อย่างนี้เราควรส่งเสริมไหม? เราควรส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ ที่นี้เด็กมีความรู้ เวลาเขาไปแข่งขันทางวิทยาศาสตร์มา เขาได้เหรียญทองมา เวลาเขาไปแข่งขันทางเทคโนโลยี ทางเครื่องกล พวกหุ่นยนต์ เขากลับมาเขาได้ชัยชนะมา ได้ชัยชนะมาแล้วมันคืออะไรล่ะ? ก็ชัยชนะทางวิทยาศาสตร์ไง ชัยชนะทางการศึกษา

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราบอกว่าเขามีสถานะทางสังคมสูงมาก เขามีวุฒิการศึกษา เขามีทุกอย่างพร้อมเลย สังคมเชื่อถือ สังคมเชื่อถือก็สังคมเชื่อถือ ชรรมะไม่ได้เชื่อถือ ถ้า ชรรมะเขาเชื่อถือนะ เขาต้องปฏิบัติ เขาต้องรู้จริงของเขา ถ้าเขารู้จริงของเขา เขาจะรู้จริง ของเขา เขาจะเห็นตามความเป็นจริงของเขา แต่ถ้าเขาไม่ได้ปฏิบัติเขาจะรู้จริงของเขาได้ อย่างไร? ถ้าเขาไม่รู้จริงของเขา แล้วที่เขาสั่งสอนอยู่นี้เขามีสถานะทางสังคมสูงเพราะ อะไร? เพราะว่าเขามีปฏิภาณใจ อย่างนี้มันเป็นโวหารใจ

คำว่าเป็นโวหารเพราะเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ ไหม? เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้ามา เราจะอธิบายอย่างไรก็ได้ เพราะเราศึกษามันมีอยู่แล้ว นี่เวลาแสดงธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้า แล้วถ้าคนที่เขาปฏิบัติเป็นเขาถามว่าแล้วมันจะเป็นจริงอย่างนั้นหรือ? อ้าว ก็ พระไตรปิฎกบอกไว้แบบนี้ พระพุทธเจ้าสอนไว้แบบนี้ เห็นไหม เขาปิดไปนุ่นเลย เขา ปิดไปทางวิชาการเลย เขาไม่ได้ปิดว่ามันเป็นจริงหรือไม่จริง

มันเป็นจริงหรือไม่จริง แล้วเวลาบอก นี่เขาบอกว่าบรรยายธรรมแล้วสอนให้มีสติ ตามรู้ไม่ต้องบิกรรม ไม่ต้องบิกรรม นี่เว็บไซต์เรามีประโยชน์ตรงนี้ไง มีประโยชน์ ที่ว่าเขาได้ฟังกัน แล้วเขาบอกว่าเพราะมีคนใจอย่างนี้มาก ในเรื่องกรรมฐาน ๔๐ ห้องนี้ นะมันมีอยู่ ๔๐ วิธีการ ที่นี้ ๔๐ วิธีการ เวลาจิตนิสัยของคนมันไม่เหมือนกัน ฉะนั้น ถึง บอกว่ามรณานุสติ พุทธานุสติ ฌัมมานุสติ ปัญญาอบรมสมาธิ อานาปานสติต่างๆ นี่ถ้า ใครถนัดอย่างใดเขาก็ทำอย่างนั้น แต่ถ้าเราบอกว่าต้องทำอย่างนั้นๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องทำอย่างนั้น

นี่มันก็เหมือนกับอาหาร เห็นไหม อาหารเขามีหลากหลายเพื่อความชอบของแต่ละบุคคล ในท้องถื่นใด ในพื้นที่ใด อาหารตามพื้นถื่น อาหารตามท้องถื่น แบบว่าเขามี วัตถุประสงค์อย่างนั้น เขาเคยกินอาหารอย่างนั้น เขาก็เป็นนิสัยของเขา ถ้าเขาได้กินอย่างนั้น เขาเคยมาตั้งแต่เด็ก มันก็จะถูกกับจิตนิสัยของเขา แต่ถ้าเขาไปกินอาหารอย่างอื่นเขาก็ กินได้ แต่มันไม่ถูกใจ

นี่ก็เหมือนกัน ในการปฏิบัติถ้าเขาจะทำสิ่งใด นี่เขาจะเปิดกว้าง กรรมฐาน ๔๐ ห้อง แล้วถ้าคำบิกรรม เวลาพุทโธ พุทโธไป ถ้าพุทโธ พุทโธไป ถ้าพุทโธเขาบอกว่าสิ่ง นี้มันเป็นสมณะ มันไม่มีประโยชน์ เขาบอกว่าให้ฝึกสติไป แล้วตามรู้ไปเลย พอตามรู้ไป

เลย ตามรู้ ตามรู้ในอะไรละในเมื่อมันขาดสติ มันไม่มีสมาธิ มันรู้อะไร? มันก็รู้แบบที่เขาศึกษามานั่นไง มันรู้แบบตรรกะไง มันก็ศึกษามาโดยปัญญาไง

ถ้าคนมีสตินะ ถ้าเราใช้ปัญญาตามความรู้สึกนึกคิดเราไป อย่างมากมันก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิเท่านั้นแหละ คือถ้ามันสงบลงมันก็เป็นสมาธิ แต่ถ้ามันไม่สงบลงนะ มันพิจารณาของมันไป แล้วมันก็หายไปเลย สติฟุ้งจิตไว้วาง สติฟุ้งจิตไว้ นี่ตามรู้ตัวทั่วพร้อม รู้ตัวไปหมดเลย แล้วทำอย่างไรต่อไปละ? ก็ว่างๆ สบายๆ นี่ขาดสติเป็นมิจฉา คำว่ามิจฉาเพราะอะไร? เพราะมันไม่ลงขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ

ถ้ามันลงขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ ถ้าออกจากอัปปนาสมาธิมาเป็นอุปจาระ แล้วถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง อันนั้นต่างหากมันถึงจะเกิดปัญญา ปัญญาคือภาวนามยปัญญา ไม่ใช่ปัญญาที่เราตรึกกันแบบนี้ ปัญญาอย่างนี้มันเป็นโลกียปัญญา ปัญญาอย่างนี้มันก็เหมือนปัญญาทางโลก

คูสิศุศาสตราจารย์ เขาได้ศาสตราจารย์เพราะอะไร? เขาได้ศาสตราจารย์เพราะว่าเขาทำวิจัย เขาทำทางวิชาการของเขา เขาทำวิชาการของเขา เขาต้องใช้การค้นคว้าใหม่? เขาต้องใช้การค้นคว้า เขาต้องการพิสูจน์ ต้องการพิสูจน์ว่าทางทฤษฎีอย่างนั้นมันเป็นประโยชน์ มันใช้ได้จริง ถ้ามันใช้ได้จริงขึ้นมา กรรมการตรวจสอบแล้วเขาถึงได้เป็นศาสตราจารย์ทางวิชาการนั้น ถ้าทางวิชาการนั้นมันเป็นอะไรละ? มันก็เป็นวิชาชีพไง มันก็เป็นปัญญาทางโลกไง

นี่เวลาเรารู้ตัวทั่วพร้อม หรือว่าเราปฏิบัติปัญญาอบรมสมาธิมันก็มีปัญญาอย่างนี้ไง ผลของมันก็คือการปล่อยวาง ถ้ามีสติ ถ้าผลของมันเป็นปล่อยวาง มีสตินะมันจะเป็นสัมมาสมาธิ มันเป็นสัมมา ถ้ามันปล่อยวางขาดสติมันเป็นมิจฉา มันเป็นมิจฉาเพราะอะไรละ? เพราะว่ามันสติฟุ้งจิตไว้วาง มันเหม่อลอยไง มันว่างๆ โดยที่ไม่มีอะไร เห็นไหม พอรู้ตัวทั่วพร้อมขึ้นมาเนี่ยว่าง สบายๆ สบายแบบนี้ก่อนหินมันก็สบาย ก่อนหินมันไม่มี ความทุกข์ความยากกับใครเลย

ถนนหนทาง คูสิเราขับรถไป รถบดมันไป ถนนมันเจ็บปวดไหม? ถนนมันแบกรับภาระไว้มั้ย? ถนนมันไม่แบกรับภาระอะไรเลย แล้วมันมีประโยชน์นะ ให้คนใช้การคมนาคมไปถึงเป้าหมายปลายทางได้ ถนนมันยังมีประโยชน์ขนาดนั้น "อโห่ปฏิบัติไป

แล้วมันจะมีอะไรในหัวใจล่ะ? มันจะปฏิบัติมาเพื่อประโยชน์อะไร? ถ้าปฏิบัติแล้วปฏิบัติความจริง เห็นไหม นี่ถึงว่าปริยัติต้องปฏิบัติ ถ้าปริยัติไม่ปฏิบัติ จะมีชื่อเสียงขนาดไหนก็แล้วแต่ ชื่อเสียงมันเป็นโลกธรรม ๘ สรรเสริญ นินทา

ในเมื่อมีการสรรเสริญ มีการยกย่องขนาดไหนก็แล้วแต่ ชื่อเสียงก็คือชื่อเสียง มันเป็นโลกธรรม ๘ ธรรมะเก่าแก่ ไม่เกี่ยวกับอริยสัจเลย ไม่เกี่ยวกับธรรมะเลย มีชื่อเสียงขนาดไหนมันก็ไม่เกี่ยวกับสัจธรรม ไม่เกี่ยวเลย ฉะนั้น ถ้าไม่เกี่ยวแล้วมันไม่รู้จริงใจ ถ้าไม่รู้จริงมันก็พุดกันไป เห็นไหม พุดไปทางวิชาการนะ นี่เขาบอกว่า “ไม่ต้องมีคำบริกรรม” ถ้าไม่มีคำบริกรรม นี่คนที่ถามมาเขาบอกว่า

ถาม : ผมก็ใช้อุบายที่หลวงพ่อบอกไว้ ผมก็พุทโธอยู่ในใจ ใครจะมารู้เรา ผมก็บริกรรมของผมไปตามปกติ

ตอบ : นี่เห็นไหม ถ้าคนฉลาด เราบริกรรมของเราไป จิตเราก็กะไรไว้ มันไม่เสถียรไป แล้วเขาพุดสิ่งใดมามันเปรียบเทียบ มันเทียบเคียงได้ นี่ถ้าเขาบอกว่าให้มีสติตามรู้ไป รู้ไปไหนล่ะ? รู้ให้หายไปซะไหม?

นี่หลวงตาท่านทำอย่างนี้ ท่านบอกว่าเมื่อก่อนท่านก็มีสติตามผู้รู้ไป จิตเสื่อมไป ๑ ปีกับ ๕ เดือน ๑ ปีกับ ๕ เดือนทุกข์เกือบตาย ทุกข์เพราะอะไร? ทุกข์เพราะพยายามของเราขนาดไหน พอขึ้นไปแล้วจิตมันก็เสื่อม สุดท้ายแล้วท่านบอกว่ามันเสื่อมเพราะอะไร? อ้อ เสื่อมเพราะเราไม่มีพุทโธ ไม่มีคำบริกรรม ตั้งแต่นั้นมาท่านก็มีคำบริกรรมของท่านไว้ แล้วท่านเกาะของท่านไว้ นี่มันเคยใจ คำบริกรรมคือจิตมันขยันทำงาน ขยันหมายความว่าเรามีสติบังคับให้จิตบริกรรมพุทโธ พุทโธ จิตมันก็ทำงานของมัน ทำงานจนมันว่าง แต่ถ้าเราไม่ต้องทำงาน ดูไว้เฉยๆ คนมันแอบนอน มันแอบอู้ มันไม่ได้ทำงาน แล้วมันจะมีผลงานขึ้นมาไหม?

นี่ไงท่านบอกท่านดูเฉยๆ ดูเฉยๆ นี่จิตเสื่อมไป ๑ ปีกับ ๕ เดือน มันจะดีเหมือนกัน มันว่างๆ ว่างๆ อยู่ แต่เอาไว้ไม่อยู่ เดียวก็ไปเพราะมันไม่มีคำบริกรรม จิตมันก็เกียจ จิตมันไม่รับผิดชอบ จิตมันไม่เกาะสิ่งใดไว้ แต่ถ้าเราเกาะสิ่งใดไว้เราทำงานจนเสร็จ เราทำงานจนว่าง พุทโธ พุทโธ พุทโธจนมันปล่อยวาง ถ้ามันปล่อยวางมันถึงเป็น

สัมมาสมาธิ เพราะขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ ถ้าคนไม่มีคำบริกรรมหรือ ไม่ใช่ปัญญาอบรมสมาธิ เขาไม่รู้จักสมาธิ ถ้าเขาไม่รู้จักสมาธิมันจะเป็นความจริงไหม?

ถ้าเราไม่มีสมาธิ มรรค ๘ สัมมาสมาธิ ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิมันจะไม่เกิดภาวนามย ปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนาจะไม่มี มันจะเกิดปัญญาจากสัญชาตญาณ ปัญญาจากโลกทัศน์ ปัญญาจากโลกียปัญญา ปัญญาอย่างนั้นคือปัญญาโลก ปัญญาอย่างนั้น ศาสตราจารย์เขายังได้คำตอบแทนทางวิชาการนะ เป็นศาสตราจารย์เขามีคำตอบแทนทางวิชาการ แต่ของเราเนี่ยมันใช้ปัญญาไปแล้วมันได้อะไรล่ะ? นี่มันได้อะไรขึ้นมาล่ะ?

มันได้มีจลาจล ได้ตัวเองไม่เจริญก้าวหน้าใจ แต่ถ้ามีการศึกษา ปรียัตติสำคัญไหม? สำคัญ ปรียัตติสำคัญ เรียนมาเพื่อปฏิบัติ เรียนมาแล้ววางไว้ แล้วถ้าปฏิบัติให้ได้ตามความเป็นจริง ถ้าไม่ตามความเป็นจริงมันจะเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมาไม่ได้ มันเป็นปัจจัยตั้ง มันเป็นสันทิฎฐิโก มันเป็นความจริงขึ้นมา มันชั่ว มันไม่มั่วหรือ ใอันนี้มันมั่ว มั่วเพราะอะไร? มั่วเพราะความไม่รู้ใจ กรณีอย่างนี้มันก็เหมือนที่ว่ามีพระองค์หนึ่งปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ แล้วสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ท่านตั้งนะตั้งลูกศิษย์ของท่านที่เป็น ๕ ประโยค ๔ องค์ ให้สอบพระองค์นี้

นี่ ๕ ประโยคนะ มาสอบพระองค์หนึ่งว่าปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ สอบอย่างไรก็จบกันไม่ได้ เพราะ ๕ ประโยคเขาใช้ทางวิชาการของเขา วิชาการของเขาก็ทางวิทยาศาสตร์ที่เขาทำได้ เขารู้ทางวิชาการของเขา แล้วเขาอยู่ในกรอบ เขาออกนอกกรอบไม่เป็น ออกนอกกรอบไม่ได้ นี่ปรียัตติมันอยู่ในกรอบ เราศึกษามาทางวิชาการมันเป็นกรอบตายตัว แล้วก็เอาสิ่งนั้นมาตรวจสอบพระองค์นี้ ตรวจสอบอย่างไรก็ตรวจสอบกันไม่ได้ เพราะว่าสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ตอนนั้นท่านอยู่วัดศรีมหาธาตุที่บางเขน ท่านเอามาสอบ สอบกันอยู่ เพราะว่าในวงกรรมฐานเรา วงของพระสงฆ์เราเขาก็อยากให้มีความสะดวกบริสุทธิ์ ทำอย่างไรก็ไม่จบ

ฉะนั้น เวลาหลวงปู่มั่นท่านลงมาจากเชียงใหม่ เจ้าคุณจุม ธรรมเจดีย์ ไปนิมนต์ หลวงปู่มั่นกลับไปอีสาน หลวงปู่มั่นก็ลงจากเชียงใหม่ ผ่านมาก็มาแวะพักที่วัดสระปทุม นี่เขาก็เอาพระองค์ที่ว่าปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ กับกรรมการที่ตรวจสอบทั้ง ๔-๕ องค์ไปกราบหลวงปู่มั่น แล้วให้หลวงปู่มั่นตรวจสอบไป พอเขาพูดจบนะให้พระองค์ที่ปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์พูดขึ้นมา พอพูดจบขึ้นมากหลวงปู่มั่นท่านสวนทันทีเลย

“คิดสมาธิ”

พระองค์นั้นนี่นะมหา ๘ ประโยค ๔-๕ องค์ตรวจสอบอยู่ ๓ เดือน ๔ เดือนไม่จบ ตรวจสอบอย่างไร ตรวจสอบอย่างไรเขาก็แถมของเขาไปได้เรื่อย เวลาหลวงปู่มั่นบอกว่า คิดสมาธิ ไม่มีอะไรเลย เห็นไหม นี่มันชั่ววูบ มันไม่มั่ว แต่ถ้าเรียนมา ๘ ประโยค ๑๐ ประโยคนะมันมั่ว

เรียนธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นปริยัติ เป็นทางวิชาการ แต่กิเลสในหัวใจมันท่วมหัว เพราะมันไม่เคยประพฤติปฏิบัติ มันไม่มีความจริงใจในหัวใจของมัน มันก็ไม่กล้าซึ้งถูก ซึ้งผิด จะทำอะไรก็เอาตามธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอ้าง แล้วคนที่ปฏิบัติตนเขาก็แถมไปๆ ในความรู้สึกรู้สึกของเขา เพราะเขาปฏิบัติของเขามาใช้ไหม? เขาทำของเขา มา จิตเขาสงบมา ว่างๆ ขึ้นมา เขาว่าว่างๆ นั้นเป็นพระอรหันต์ เขาก็อ้างความว่างของเขา อ้างประสบการณ์ของเขา

ที่นี้อ้างประสบการณ์ของเขากับทางทฤษฎีมันเข้ากันไม่ได้ พออ้างขนาดไหนก็เอากันไม่ลง มันแฉลบไปเรื่อย มันปลิ้นไปเรื่อยมันไม่จบ แต่หลวงปู่มั่นบอกนี่ท่านคิดสมาธิ อ้าว เถียงมาสิ เถียงมา สมาธิคือความว่าง สิ่งที่ปฏิบัติมันก็แค่สมาธิ อ้าว ว่ามาสิ ไม่กล้าห rokok ก้มลงกราบหลวงปู่มั่นนะ สารภาพว่าจริงอย่างที่หลวงปู่มั่นพูด เห็นไหม ถ้ามันชั่ววูบ คนมันเป็นมันชั่ววูบนะ มันชั่ววูบ ประสบการณ์อันนั้นมันชั่ววูบ แต่ถ้ามีสถานะทางสังคมสูงมาก ออกทีวีบ่อยมาก บรรยายธรรมะทุกที่ไป ใ้ันนี่มันมั่ว

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ในพระไตรปิฎก ศึกษามาแล้วก็เอาสิ่งนั้นมาเป็นปัญญาของตัวเอง แล้วก็บอกว่าท่านสอนให้มึสติตามรู้ไปเลย ไม่ต้องมีคำบริกรรมหรือ ไม่มีคำบริกรรมเดียวจะรู้

ถาม : ท่านกล่าวถึงการปฏิบัติของหญิงคนหนึ่งว่าเรามีความทุกข์มาก เพราะสามีไปมีเมียช้อยๆ จึงไปปฏิบัติที่วัดหนึ่ง เดินจงกรมอยู่ก็คิดแต่เรื่องสามี แต่ก็เดินไม่ลดละวันที่ ๔ ของการปฏิบัติ ระหว่างเดินจงกรมอยู่ ชู่ๆ หญิงคนนี้ก็หยุดเดินทางแขนออก นิมิตเห็นสามีกำลังว่ายน้ำอยู่ในทะเลทุกข์ ตัวเธออยู่บนฝั่งไม่ต้องมีทุกข์อีก น้ำตาไหลพราก

ตอบ : น้ำตาไหลพรากเพราะสุขในธรรมนั้น นี่คำถามเขาถามมาอย่างนี้จริงๆ นะ ฉะนั้น ถ้าบอกว่ากำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ มีคำบริกรรมมันจะเกิดนิมิต มันจะเป็น

สมณะ ถ้ามีนิมิต สมณะมันไม่ใช่ปัญญา แล้วนี่มีสติรู้ตัวทั่วพร้อมอยู่ ไปปฏิบัติวัดหนึ่ง เดินอยู่ ๔ วัน จู่ๆ ก็กางแขนออก แล้วเห็นนิมิตเห็นสามีกำลังว่ายน้ำอยู่ แล้วถ้ารู้ตัวทั่วพร้อมมันไม่ใช่สมณะ มันไม่เกิดนิมิต แล้วบอกนิมิตเห็นมันคืออะไรล่ะ?

มันก็ขัดแย้งกันนะสิ มันขัดแย้งในตัวมันใช่ไหม? บอกว่าถ้ารู้ตัวทั่วพร้อมแล้วมันจะเป็นปัญญา ปัญญาแล้วมันไม่เกิดนิมิต เพราะนิมิตนี้เกิดจากสมณะ พอเกิดพุทโธ พุทโธ ไอ้คำบริกรรมพุทโธมันเป็นสมณะ พอสมณะเกิดแล้วจะเป็นนิมิต มันจะติด มันเป็นสมณะ มันไม่เป็นปัญญา ไม่เป็นปัญญา นี่บอกเดินอยู่ ๔ วัน เดินอยู่ ๔ วัน เห็นนิมิตว่าสามีกำลังว่ายน้ำอยู่ในทะเลทุกข์ ตัวเองอยู่บนฝั่ง แล้วบอกว่าเป็นนิมิต แล้วบอกเป็นนิมิตแล้วนี่สุข ในธรรม น้ำตาไหลพราก

เวลาเขาสอนอยู่เขาสอนบอกว่าไม่ให้คิดในนิมิต นี่สมณะเป็นที่น่ากลัวมาก เพราะสมณะจะทำให้คนจม ทำให้คนหลง ต้องใช้ปัญญา ถ้าใช้ปัญญา นี่ปัญญาในสติปัญญา ๔ วิธีปฏิบัติวิธีทางสติปัญญา ๔ โดยกาย โดยเวทนา โดยจิต โดยธรรมด้วยการใช้ปัญญา ทั่วพร้อม นี่แล้วบอกไม่ต้องใช้คำบริกรรม ให้ปฏิบัติไปเลย

ไอ้นี้มันมั่ว มันมั่วของมันไปเรื่อย มั่วเพราะอะไรล่ะ? มั่วเพราะว่าคำพูดมันขัดแย้งกันอยู่แล้ว ขัดแย้งที่ว่าถ้าพุทโธมันจะลงสมณะ มันจะเกิดนิมิตแล้วมันจะหลง แต่ถ้าใช้ปัญญา มีสติตามรู้ไป ไม่ต้องบริกรรม แล้วใช้ปัญญาไปเลยมันจะไม่มีนิมิต ไม่มีนิมิตแล้วเห็นขึ้นมาได้อย่างไรล่ะ? แล้วเห็นขึ้นมาแล้ว เห็นขึ้นมาแล้วนี่บอกว่าสิ่งนี้เป็นธรรม น้ำตาไหลพราก น้ำตาไหลพราก

คนเรากล้ามันตรึกในธรรม นี่ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าปัญญาอบรมสมาธิมันจะเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นมา ถ้าเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นมา เห็นไหม นี่ถ้ามันชั่วร้ายนะ คนที่ปฏิบัติมาเขาจะรู้ของเขา เวลามันทุกข์อยู่นี้ทุกข์เพราะอะไรล่ะ? ทุกข์เพราะเราไปยึดความรู้สึกนึกคิดของเราเอง เวลาถ้าเรามีสติปัญญามันก็ปล่อยความรู้สึกนึกคิดอันนั้น มันปล่อยความรู้สึกมันปล่อยอะไรล่ะ? มันก็ปล่อยสัญญา มันปล่อยสังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง พอปล่อยแล้วจิตมันก็เป็นอิสระเข้ามา มันก็เท่านั้นแหละ

คือในภาคปฏิบัติ เห็นไหม ในภาคปฏิบัติจิตของคนมันไม่เหมือนกัน จิตนิสัยของคนมันแตกต่างกันหลากหลายกัน ความรู้ ความเห็นของคนไม่เหมือนกัน มีคนเห็นไป

พอไปหาหลวงปู่่มั่นนะ หลวงปู่่มั่นชี้ทางให้ คอยบอก คอยชี้หน้า คอยชัก คอยนำขึ้นมาจนผ่านไปได้

นี่ถ้าหัวหน้าไม่มั่ว ถ้าหัวหน้าจริง ประพฤติปฏิบัติเขาวัดกันที่นี้ เขาวัดที่ว่าเราดูเราเห็นในใจของเรา ท่านอธิบายได้ไหม? ท่านบอกเราได้ไหม? นี้อธิบายอะไร? แค่เดินจงกรม ๔ วัน นี่ทุกข์มากเพราะสามิมีเมียน้อย พอตริกในธรรมๆ จนเห็นนิมิต เห็นสามิว่าอยู่ในทะเลทุกข์ เราอยู่เป็นสุข ไอ้ที่มันนิมิตชั่วคราวเท่านั้นแหละ มันไม่เป็นจริงหรอก

ฉะนั้น เขาบอกว่า

ถาม : เมื่อฟังจบผมเทียบเคียงธรรมะที่ฟังจากหลวงปู่ รู้สึกว่ามันแปลกๆ ถ้าเป็นความจริงก็น่าจะเป็นสัม হল่น จึงถามไปว่ามันปล่อยชั่วคราวหรือปล่อยขาด ถ้ามันเป็นความจริงมันก็เป็นสัม হল่น

ตอบ : ก็สัม হল่นจริงๆ ถ้าเขามีอำนาจวาสนาของเขา คือเขาทุกข์ของเขามานะ คนเรานะ เรื่องสามิภรรยา มันเป็นเรื่องคนสองคน แล้วมาอยู่ร่วมกันเหมือนบุคคลคนเดียวกัน แล้วถ้ามันมีปัญหาขึ้นไปมันต้องสะเทือนใจแน่นอน ที่นี้มันสะเทือนใจอย่างนั้น มันก็ฟังใจมาตลอด

ฉะนั้น ถ้าคนที่มีความอำนาจวาสนา เวลาปฏิบัติไป มาเดินจงกรมนี้มันปล่อยวางได้ แต่ถ้าคนไม่มีอำนาจวาสนานะสิ่งนั้นมันจะกระตุ้ง มันจะทำให้เราทุกข์ยากมาก เพราะอะไร? เพราะมันเป็นกิเลส มันเป็นตัณหาความทะยานอยากในหัวใจ มันจะคลายพิษออกมาให้ทุกข์ยากมาก ถ้าทุกข์ยากมาก แต่ถ้าอย่างที่มีมันเข้าใจได้ มันมีปัญหาขึ้นมา มันปล่อยวาง มันก็สัม হল่นเท่านั้นแหละ เพราะ เพราะมันสัม হল่น แล้วพอถามว่าปล่อยชั่วคราวหรือปล่อยขาด ท่านตอบว่ามันปล่อยขาด

คำว่าปล่อยขาด ขาดกับชั่วคราว ตั้กคปหานกับสมุจเฉทปหาน สิ่งนี้มันอยู่ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะตั้กคปหานคือการปล่อยวางชั่วคราว การปล่อยวางชั่วคราวหมายถึงว่าเราทำใจสงบ ใจของเราสงบ ถ้าใจของเราสงบแล้วเราเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง นี่ปฏิบัติตามวิธีสติปัฏฐาน ๔

มันจะเป็นแบบนี้ มันต้องทำจิตสงบเข้ามา จิตมันเป็นความจริง จิตสงบเข้ามานี่จิตเป็นความจริง

ชื่อของสมาธิ ชื่อของสติ ชื่อของปัญญาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในพระไตรปิฎก ในคำรับตำรานั้นมันเป็นชื่อ มันเป็นชื่อ มันไม่ใช่ตัวจริงหรือ มันไม่มีชื่อเท็จจริง ในทางวิชาการไม่มีชื่อเท็จจริงเลย มันเป็นทางวิชาการ แต่เวลาเราทำจริงขึ้นมา สติคือสติจริงๆ สมาธิคือสมาธิจริงๆ จิตที่เป็นสัมมาสมาธิ แล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง นี่สติปัญญาตามความเป็นจริงมันเกิดตรงนี้ สิ่งที่ว่าปฏิบัติทางสติปัญญา ๔ สติปัญญา ๔ มันเป็นตรงนี้ มันไม่เป็นตามวิชาการนั้น หรือ วิชาการนั้นเป็นทฤษฎี เป็นเครื่องชี้ นำ เป็นการบอกเข้ามาให้ปฏิบัติอย่างนี้ๆ ให้เป็นตามความจริงอย่างนี้

ฉะนั้น สิ่งที่บอกว่ามันเป็นการปล่อยวางชั่วคราว คือตทั้งหมดานจิตมันต้องสงบเข้าไป พอจิตสงบเข้าไป จิตสงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง คือจับได้ พอจับได้ จับสติปัญญาได้ เราพิจารณาของเราตามความเป็นจริง พอตามความเป็นจริงแล้ว ถ้ามันไม่ปล่อยมันก็ยึดกันอยู่อย่างนั้นแหละ มันไม่ปล่อยคือพิจารณาแล้วเราก็จบ จบแล้วเราก็กู้ทำงาน มันก็มีความสุข มีความพอใจนะ

เพราะจิตเราสงบแล้ว เราเห็นกายของเรา นี่เราก็กู้เป็นทำงาน เหมือนคนทำงาน มันได้ผลตอบแทนหรือยัง แต่ถ้ามันพิจารณาไปซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถ้ามันปล่อยนะ นี่มันปล่อย มันถึงจะเป็นตทั้งหมดานคือการปล่อยชั่วคราว ถ้ามันพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ พิจารณานี้ การปล่อยวางชั่วคราวจนมีความชำนาญการ พิจารณาจนละเอียดรอบคอบ ละเอียดรอบคอบ เวลามันขาด เห็นไหม สมุจเฉทปหาน คือปหานได้หนเดียว คือขาดได้หนเดียว

การปฏิบัติ นี่เวลาหลงตานะ เวลาท่านพิจารณาของท่าน เห็นไหม พิจารณากายของท่าน แล้วเวลามันปล่อยแล้วมันว่างหมดเลย กายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส นี่ขึ้นไปรายงานหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นว่า “เออ นี่สิ่งนี้มันได้หลักใหญ่แล้ว มันเป็นความจริงขึ้นมาแล้ว นี่เหมือนเราเลย เหมือนเราที่ถ้าสาริกาเลยเราก็เป็นอย่างนี้”

พอเป็นอย่างนี้ปั๊บ หลวงตาท่านได้ฟังท่านก็ปลื้มใจ ตอนนั้นท่านกำลังฝึกหัดปฏิบัติอยู่ ฉะนั้น เวลาท่านปฏิบัติอีกท่านอยากได้อีกหนึ่งอีกใจ ท่านอยากได้อีกหนึ่งอีก

อยากได้ความสุขอย่างนี้ที่มันขาด เพราะขาดกับชั่วคราวมันแตกต่างกัน พอขึ้นไปหา หลวงปู่มันอีก บอกว่าปฏิบัติแล้วมันไม่เป็นอย่างนั้นเลย มันไม่เห็นขาดแล้วว่างไปอย่างนั้นเลย อยากจะเป็นอย่างนั้นอีก

หลวงปู่มันท่านบอกว่า “จะบ้าหรือ? เราก็เป็นหนเดียวเท่านั้นแหละ”

มันก็มีหนเดียวเท่านั้นแหละ เวลาคนมันขาดมันก็ขาดหนเดียวเท่านั้นแหละ มันจะขาด ๒ หน ๓ หนได้อย่างไร? ไอ้ขาด ๒ หน ๓ หนแสดงว่ามันผิด นั่นนะมันมั่วแล้ว ไอ้ขาด ๒ หน ๓ หนมันมั่ว มันไม่ชั่ว ถ้าชั่วมันขาดหนเดียวมันก็จบแล้ว ถ้าจบแล้ว แล้วทำอะไรต่อล่ะ? พอคำว่าจบแล้วหนเดียว นี่ท่านก็เลยติดต่อไป

แต่ของเราเวลาที่ว่า นี่เราจะบอกว่าการพิจารณาที่เห็นนิมิตมันไม่ใช่การปราบชั่วคราวด้วย มันพิจารณาแล้วเข้าใจเท่านั้นแหละ มันไม่ใช่เป็นการปราบชั่วคราว ไม่ใช่ มันยังต่ำกว่าการปราบชั่วคราว การปราบชั่วคราวคือต้องจิตมันสงบก่อน พอจิตสงบแล้วมันไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริงแล้ว เราได้งานแล้ว แต่เราทำงานยังไม่จบสิ้น มันก็ปล่อยวางชั่วคราวๆ มันไม่จบสิ้น ถ้ามันจบสิ้น วางบิลแล้วเก็บสตางค์นั้นล่ะมันคือขาด

วางบิลแล้วเขาไม่ให้สตางค์มันก็ไม่ขาดนะ วางบิลแล้วเขาบอกว่าคิดไว้ก่อน นี่ขอเครดิต ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน นั่นมันยังไม่ขาด ถ้าวันใดเราได้เงินตอบแทนมา ทุกอย่างพร้อมแล้ว นั่นล่ะมันขาด มันจบสิ้นกระบวนการคือจบสิ้นกันไป นี่ถ้าจบสิ้นกันไปเป็นวรรคเป็นตอน เห็นไหม

ฉะนั้น สิ่งที่เขาบอกถ้าผู้ถามเข้าใจว่าเป็นสัมหล่น คำว่าสัมหล่นมันธรรมเกิดธรรมเกิดนะ เวลาเรามีสิ่งใดที่พึงหัวใจไว้มาก มีสิ่งใดที่สะท้อนใจแล้วพึงใจจิตได้สำนึกนี้มาก แล้วเราประพฤติปฏิบัติของเราไปมันมีธรรมะจะตอบสิ่งที่มันพึงใจเรา เรามีอะไรที่พึงใจเรานะ พอเราปฏิบัติไปมันมีธรรมะผุดขึ้นมาในใจเลยนะ เป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนั้น

อย่างที่ผู้หญิงคนนี้เป็น ผู้หญิงคนนี้เป็นก็เป็นอย่างนั้น เพราะเขาทุกข์เรื่องสามีของเขา เขาทุกข์มาก แล้วเขาเดินจงกรมของเขา เขาตรึกเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา แล้วธรรม

มันก็เกิดใจ ธรรมมันก็เกิดว่าสามีของเรา เขาอยู่กับเราเขาก็ทุกข์อยู่แล้ว สามี ภรรยาอยู่ด้วยกันมันก็ต้องอยู่กันในครอบครัว มันก็แบกรับภาระ มันก็ทุกข์พอแรงอยู่แล้ว แล้วเขายังไปหาภรรยาน้อยมาเป็นภาระอีก เขาก็ทุกข์ ๒ ชั้น ๓ ชั้น ไอ้เราสามีคนเดียวเราก็ออยู่ของเรา เราก็อทุกข์น้อยกว่าเขา นี่สัมมันหล่นคือธรรมมันเกิดก็เท่านั้นแหละ ก็เท่านั้น แต่มันเป็นความดีไหม? ใช่ ปฏิบัติแล้วมันเกิดขึ้นมามันเป็นความดี แต่ความดีมันมีพื้นๆ มีดีขึ้นไปอีกอีกลับซับซ้อนมาก

ฉะนั้น ถ้าผู้ที่เป็นกรรมฐาน ครูบาอาจารย์ของเราท่านไม่มัว ท่านชั่วร์ ถ้าชั่วร์ขึ้นมามันจะมี เห็นใหม่ ปุถุชนทำความสงบของใจเข้ามา ถ้ามันทำความสงบระงับได้ควบคุมดูแลได้เขาเรียกว่า “กัลยาณปุถุชน” นี่กัลยาณปุถุชนทำจิตตั้งมั่นแล้วพยายามพิจารณาของเรา ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันเห็นของมันจริงๆ นะ ถ้าเห็นจริงขึ้นมา นี่โศคาปัตติมรรค เห็นใหม่ โศคาปัตติมรรค

ถ้าโศคาปัตติมรรค พิจารณาของเราไป ถ้ามันปล่อยๆ นี่ชั่วคราๆ เพราะโศคาปัตติมรรคถ้าไม่เป็นโศคาปัตติผลมันยังเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม แต่ถ้าพิจารณาไปจนมันขาด พอขาดขึ้นไปนี่มันเป็นโศคาปัตติผล แล้วหนเดียว ขาดหนเดียวไม่มีสองหรือขาดแล้วเป็นโศคาบันเด็ดขาด ไม่มีเสื่อม อฐานะเลย นี่ขาดตามความเป็นจริง แล้วขาดตามความเป็นจริง พอขาดตามความเป็นจริง เวลาเราสัมหล่นเรารู้ว่าสัมหล่น เวลาเราล้มลูกคลุกคลานเรารู้ว่าล้มลูกคลุกคลาน เวลาจิตเราสงบแล้วเรารู้ว่าจิตสงบ

เวลาจิตของเราพิจารณาเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม นี่ปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ถ้าจิตมันไม่สงบ สติปัฏฐาน ๔ โดยความรู้สึกลึกซึ้งคิดเป็นสัญญาอารมณ์ ไม่มีจริงหรือ ไม่จริงเลย เพราะจิตมันไม่จริง จิตไม่เป็นสัมมาสมาธิ จิตไม่จริง จิตเป็นหนี จิตที่ไม่เป็นอิสระมันจะทำงานไม่ได้หรือ จิตที่พ้นจากหนี พ้นจากการครอบงำของกิเลสมันจะเป็นสัมมาสมาธิ จิตที่พ้นจากหนี คนที่พ้นจากหนี เขาทำสิ่งใดเขาทำตามความเป็นจริงของเขา

ถ้าจิตมันเป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา ถ้าจิตมันเป็นความจริงของมัน มันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง นี่ใจที่มันภาวนาของมันเป็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริงใจ นั่นสติปัฏฐาน ๔ ตามความรู้สึกลึกซึ้งคิด สติปัฏฐาน ๔ ตามสัญญาความมั่นหมายของตัว เป็นความมั่นหมาย เป็นการสร้างภาพว่าเป็นสติปัฏฐาน ๔ แต่ไม่

เป็นความจริง เพราะมันเป็นสังคมมั่วๆ ใจ เพราะสังคมมั่วๆ แล้วไม่เคยมีความจริงขึ้นมา ถึงไปอบรมว่าทำอย่างไร ว่ามีสติตามรู้ไปไม่ต้องใช้คำบริกรรม

ถ้าไม่ใช้คำบริกรรม นี่เป็นทิจู เป็นความเห็นของเขา เป็นสังคมของเขา ฉะนั้น การปฏิบัติของเขาถึงว่างเปล่า ไม่มีความจริง นี่มันเลยกลายเป็นมั่วกันไป ใจ ระหว่าง ปริยัติ ปฏิบัติเอามาฆ่ากัน มั่วกัน มันถึงไม่เป็นความจริงขึ้นมา มันเป็นความจริงขึ้นมา ไม่ได้

ถาม : นี่ท่านตอบว่าปล่อยขาด ท่านยังกล่าวอีกว่าตอนนี้ผู้หญิงคนนี้ก็กำลัง เดินสายสอนการปฏิบัติธรรมอยู่ สดุดใจมากถึงได้ถามมา

ตอบ : นี่เอาคนไม่รู้ไปสอนมันก็เป็นแบบนี้แหละ เอาคนมีการศึกษา เอาคนมี วิชาการทางโลก แล้วมาสอนในการประพฤติปฏิบัติ ทางวิชาการทางโลก เห็นไหม ทาง วิชาการ ปริยัตินี้ถ้าเขาเรียนจบมา เขามีสถานะ เขามีใบวุฒิของเขา เขาก็ต้องสอน ไปสอน ทางวิชาการ ให้วิชาการเขาก็ได้ ได้มีการศึกษา มีการสอบ สอบแล้ว ถ้าเขาสอบผ่านเขาก็ ได้วุฒิการศึกษาอย่างนั้นมา นี่คือปริยัติ นี่คือทางวิชาการ แล้วเวลาปฏิบัติขึ้นมา เวลา ปฏิบัติมันมีอะไรเป็นเครื่องหมายในการบอกว่าสำเร็จหรือไม่สำเร็จ เป็นผลหรือไม่เป็น ผลล่ะ?

ถ้าสำเร็จนะ จิตสงบก็สงบ จิตสงบเป็นสมาธิ ครูบาอาจารย์ที่เป็นสมาธิจะรู้ว่า สมาธิคืออะไร แล้วถ้าพูดสมาธิผิดมันจะเป็นสมาธิได้ไหม? แล้วถ้าวิปัสสนาขึ้นมา ถ้ามันเป็น ความจริงขึ้นมา เห็นไหม ภาคปฏิบัติเขาเป็นปัจเจกตั้ง สันตทิจูโก ปริยัติ ปฏิบัติ วิปัสสนาธุระ คันถธุระ คันถธุระคือการสั่งสอนทางวิชาการ ทางวิชาการนี้เป็นองค์ ความรู้เพื่อปกครองสงฆ์ เพื่อดูแลเรื่องศาสนา นี่คันถธุระ วิปัสสนาธุระมันเป็นความเป็น จริงในหัวใจ ถ้าหัวใจมันเกิดขึ้น มันมีกิเลสในหัวใจ ถ้ามันชำระล้างกิเลสในหัวใจ ชำระ ล้างกิเลสอย่างไร? มันไม่มั่ว มันเป็นความจริง

ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา นี่ใจในปัจจุบันนี้ ในการปฏิบัติขึ้นมาจนคนมีความ เชื่อถือ ก็ผู้ที่มีคันถธุระ ผู้ที่มีการศึกษามากกว่าสิ่งนี้เขารู้ สิ่งนี้เขาปฏิบัติได้ สิ่งนี้เป็นความ จริงของเขาได้ เขาก็เอาสิ่งนี้มาฆ่ากันระหว่างปริยัติกับปฏิบัติ นี่อย่าให้มันเป็นเหมือนกัน แล้วก็เอาความรู้ในทางปริยัติมาสอนในการปฏิบัติ พอปฏิบัติขึ้นไป เห็นไหม แม้แต่

ปล่อยขาด ปล่อยจริงก็ไม่รู้ ปล่อยชั่วคราวกับปล่อยขาดก็ไม่รู้ แล้วพอไม่รู้ขึ้นมา สังคมที่ไม่รู้ แม้แต่ผู้นำก็ไม่รู้ เพราะเขาบอกว่าผู้หญิงคนนี้เป็นปฏิบัติถูกต้อง นี่บรรลुरुธรรม

ถาม : ตอนนี้อยู่ผู้หญิงคนนี้กำลังเดินสายสอนปฏิบัติธรรมอยู่ สดใจมากถึงเขียนมา

ตอบ : สังคมเขาเป็นกันแบบนี้ ถ้าสังคมเป็นแบบนี้ ถ้าคนมีสติ มีปัญญา แล้วมีปัญหา ยิ่งคิด แล้วคิดถามตัวเองว่าเราปฏิบัติเพื่ออะไร ถ้าคนเขาไม่สนใจในศาสนา เขาจะไม่เข้าใจศาสนาเลย เขาบอกเกิดมาชาตินี้ก็ทุกข์เข็ญพอทนแล้วละ ทำมาหากินก็พอ ทำมาหากิน งานก็ล้นมืออยู่แล้วละ ขอทำมาหากินให้ประสบความสำเร็จก็พอ แต่ถ้าคนมีปัญหา คนมีอำนาจวาสนา

นี่เราเกิดมาเราต้องทำมาหากินเราก็ทุกข์ยากพอสมควรอยู่แล้วแหละ แต่ถ้าเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราพบพุทธศาสนา แล้วเราไม่หาจุดยืนของเรา หาที่ยืนของเราในศาสนา หาที่ยืนของเราในหัวใจของเรา ถ้าจิตสงบขึ้นมา ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ถ้าเรากำหนดลมหายใจเข้า-ออก เรากำหนดอานาปานสติ เรากำหนดลมหายใจเข้า-ออกเพื่อจุดยืนในใจของเรา ให้ใจเรามีความมั่นคง พอมีความมั่นคง คนมีความมั่นคง ใครทำสัมมาสมาธิได้ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่ามีบ้านมีเรือนที่อาศัย

คนเราไม่มีบ้านมีเรือน เร่ร่อนอยู่บนถนนหนทาง นี่เวลาร้อน ฝนตกแดดออกเราทุกข์ยากขนาดไหน? แต่ถ้าเรามีบ้านหลังหนึ่ง ฝนตกแดดออกเรามีบ้านที่อาศัย เราจะมี ความมั่นคงในชีวิตไหม? ถ้าเรากำหนดลมหายใจเข้า-ออก อานาปานสติ หรือปริกรรม พุทโธหรือปัญหาอบรมสมาธิ ถ้าจิตมันมีสมาธิขึ้นมา เรารู้เลยว่านี่ที่พึ่งที่อาศัยของเรา นี่ ทำความสงบของใจมันก็พออยู่พอกินแล้วละ

ฉะนั้น ถ้ามันทำอย่างนี้ขึ้นมา ทำให้เราพออยู่พอกิน คนถ้ามีสติมีปัญหาขึ้นมาเขา จะขวบขวาย เขาจะหาหลักใจของเขา แล้วถ้าเขาออกประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ประพฤติ ปฏิบัติตามความเป็นจริง มันก็จะ เป็นความจริงขึ้นมา เห็นไหม แต่นี่บอก เวลาคนที่เขาไม่สนใจศาสนาเลย เขาก็ไม่สนใจศาสนา คนสนใจศาสนาแล้ว ศาสนานี้มันแตกต่างกัน หลากหลาย มันเป็นจิตนิสัย กรรมฐาน ๔๐ ห้อง แล้วอำนาจวาสนาของคน แล้วตรงจิต ไม่ตรงจิต

ในการปฏิบัติมันยังลึกลับซับซ้อนอีกมากเลย แม้แต่การศึกษา เห็นไหม ประเทศชาติจะเจริญเพราะการศึกษา โลกนี้จะเจริญเพราะการศึกษา ถ้าการศึกษาให้เด็กมีทางวิชาการ โลกนี้จะเจริญมาก การศึกษาที่ไม่ได้ผล การศึกษาที่เหลวไหล จะทำให้คนนี้โง่งเงา จะทำให้โลกนี้เสื่อม นี่คือการศึกษาทงโลก ในการปฏิบัติมันยิ่งกว่านั้นอีก ถ้าขาดสติขึ้นมามันจะไม่เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาเลย ถ้ามันมีสติ มีปัญญาขึ้นมา ถ้ามันพัฒนาขึ้นไปแล้วจิตมันจะเป็นอย่างไร?

นี่การศึกษา การประพฤติปฏิบัติ ศึกษาในหัวใจ ศึกษาเพื่อค้นคว้าชำระกิเลส มันละเอียดลึกซึ้งกว่านั้นอีกมากมายนัก แล้วมันไม่ใช่การให้คะแนน คุณศึกษาเราให้คะแนน เราซ่อม เราต่างๆ เพื่อประโยชน์ได้ แต่เวลาเราปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันผิดพลาดขึ้นมาใครผิดพลาด? เวลาเสื่อมขึ้นมาใครเสื่อม? เวลาปฏิบัติขึ้นมาไม่มีทางไปทำอย่างไร?

นี่ครูบาอาจารย์ของเราท่านคอยให้กำลังใจ ท่านคอยบอก คอยชี้ คอยแนะ ถ้ามันชั่วร้ายมันเป็นประโยชน์มหาศาลเลย แต่ถ้ามันชั่ว นี่มันชั่วนะ ในทางการศึกษา ในทางปริยัติเขาศึกษามาเพื่อเป็นทางวิชาการ แล้วทางปฏิบัติเอามามั่วกัน กิเลสมันก็ข่มหัวใจอยู่แล้ว แล้วสิ่งนี้ขึ้นมาอีกมันยิ่งไปใหญ่เลย

ฉะนั้น ในเมื่อสังคมเขาเป็นแบบนั้น ตอนนี้อยู่คนนี่กำลังเดินสายสอนปฏิบัติธรรมอยู่ เขาสนใจของเขา มันไม่ใช่ผู้หญิงคนนี้หรือ มันตั้งแต่อาจารย์ของผู้หญิงคนนี้ ตั้งแต่คนสอนผู้หญิงคนนี้ ในเมื่อสังคมของเขายอมรับ นี่ในเมื่อสังคมของเขา วุฒิภาวะสังคมของเขาแค่นี้เอง ในสังคมของเขา เขามีความเห็นกันเท่านี้ ว่าถ้าใครมีความรู้ความเห็นอย่างนี้ คนนี้เป็นผู้รู้ธรรม แต่ในทางปฏิบัติของเรา ในทางกรรมฐานของเรา ในทางครูบาอาจารย์ของเรา ใอันนี้มันยังไม่เข้าทางเลย มันยังไม่รู้จักสมาธิเป็นอย่างไรเลย เพียงแต่ใอันนี้มันสับสน มันเป็นธรรมเกิดเท่านั้นเอง

แล้วในทางความเชื่อของเขา เขาบอกว่าในเมื่อรู้ตัวทั่วพร้อมมันต้องไม่เกิดนิमित เพราะมันเป็นวิปัสสนา แล้วนี่เกิดนิमितขึ้นมาได้อย่างไรล่ะ? เราจะบอกว่าปฏิบัติทางใดก็ได้แล้วแต่ ถ้าจิตนิสัยมันเป็นแบบนั้นมันเกิด จะกำหนดอะไรก็ได้แล้วแต่ ถ้ามันสร้างอย่างไรมา พันธุกรรมเป็นอย่างไรมา มันต้องออกมาตามนั้น แล้วในกรรมฐานเรา เราแก้กันตามใจ คนที่ไม่มีนิमितเลยก็เยอะมาก ไม่มีนิमितเลยสงบเฉยๆ แต่ถ้าคนสงบแล้วมีนิमितก็ต้องแก้ตรงนี้ นิमितนี้มันยังเป็นของปลอมอยู่ นิमितนี้คือจิตรู้

สิ่งที่จิตรู้ ความรู้ของจิตนั้นถูกต้องไหม? ถูกต้อง แต่มันเป็นความจริงไหม? มันไม่จริง เห็นไหม ที่ความรู้นี้เป็นความรู้จริงไหม? จริง แต่ปัญญาความเห็นจริงไหม? มันไม่จริง ถ้าไม่จริงแล้วมันก็ต้องข้ามไป มันก็ต้องผ่านไป แล้วปฏิบัติให้มากขึ้นมันจะดีของมันขึ้นมา ถ้าไม่ดีขึ้นมาจะมันก็หลงอยู่อย่างนี้

ฉะนั้น

ถาม : พ่อแม่ครูจารย์ของเราเดินจงกรมจนเป็นร่อง เป็นแหวน นั่งจนกันแตก กันฟอง อดอาหารจนตัวเหลืองกว่าจะได้ธรรมมาแสนทุกซ์ แสนยาก อันนี้เดินอยู่ ๔ วันก็ออกสอนกันแล้ว แข็งกว่านั้น พระท่านนี้เชื่อแล้วนำมาบอกต่อ และจะโฆษณาไปอีกเท่าไร

ตอบ : สังคมของเขาเป็นแบบนี้ไง คือสังคมมันไม่มี ศบ. ไม่มีพวกที่ตรวจสอบในทางที่ว่าโฆษณาเกินจริง ของเขาไม่มีการตรวจสอบ แต่ในกรรมฐานของเรา มันตรวจสอบกันได้ เพราะคำพูดมันตรวจสอบในตัวมันเอง คำพูดตรวจสอบ คนฟังก็รู้แล้วแหละ ฉะนั้น มันน่าสลดใจก็สลดใจอย่างนี้ มันถึงบอกว่าใครเกิดมาแล้วสร้างเวร สร้างกรรมมาอย่างใด เขาจะเชื่อตามนั้นไป เชื่อตามนั้นไปมันก็เป็นเวร เป็นกรรมของใจดวงนั้น

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าเขาเชื่อของเขาอย่างนั้น สังคมเขาเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว เพียงแต่ว่า คนที่ไม่มีวุฒิภาวะมันไม่รู้ ไม่เห็นหรือกว่าวิสัยทัศน์ของหมู่คณะ ของการประพฤติปฏิบัติแต่ละกลุ่มเป็นอย่างใด ถ้ากรรมฐานไปอีกอย่างหนึ่งนะ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านวางรูปแบบมา นี่ข้อวัตรทำอย่างไร ความเคารพบูชากัน แล้วเคารพบูชาเขาเคารพบูชาที่คุณธรรมในหัวใจ แล้วถ้าคุณธรรมในหัวใจ ความจริงมันก็เป็นความจริงวันยังค่ำ แต่ถ้ามันไม่จริงนะ เขาจะพูดอย่างไรเพื่อจะสร้างภาพของเขา เดียวกิเลสมันฟูขึ้นมามันก็จะแสดงออกเอง มันเป็นความจริงของมันอยู่แล้ว แต่นี้ของเขาเขาอยู่กันโดยกระแสน้ำ สังคม ด้วยการโฆษณา ด้วยความเป็นไปของเขา มันเป็นเรื่องโลกๆ มันไม่มีประโยชน์อะไรหรอก

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าอาจารย์เชื่อนั้นก็เรื่องของเขา

ถาม : กราบขอบพระคุณหลวงพ่อกับที่ให้วัคซีนป้องกันโรค ลัดสั้น สบายวิมุตติให้ไว้แล้ว

ตอบ : นี้วัคซีนมันจำเป็น ถ้าเราให้วัคซีนไว้ เพราะเราเห็นเรื่องโลกๆ เป็นแบบนี้ มันเป็นแบบนี้ เราทำเพื่อความจริงใจ นี่ครูบาอาจารย์ของเรามีนะ ถ้าครูบาอาจารย์ของเราไม่มี ความมัวของสังคม สังคมมันมีแต่ความหลอกลวง แล้วถ้าทำอย่างนี้ไปมันก็จะคิดอย่างนี้ไป มันเสียหายกันไปหมดเลย

ฉะนั้น ถ้ามันเป็นประโยชน์ เห็นไหม เราเป็นชาวพุทธด้วยกัน เราเป็นศากยบุตรด้วยกัน เราเป็นศาสนทายาท เรามีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาด้วยกัน ฉะนั้น สิ่งใดมันต้องตรวจสอบ ตรวจสอบเพื่อให้เป็นความจริงขึ้นมา อย่าเชื่อสิ่งใดๆ กาถามสูตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้แล้วนะ อันนี้พูดถึงว่าเขาได้ประโยชน์ของเขา มันก็เป็นประโยชน์ของเขา ถ้ามันไม่เป็นประโยชน์ของเขา เขาจะต้องมีคนชักนำไปในทางเสียหายของเขา นั่นเป็นความเห็นของเขานะ อันนี้จบ

ข้อ ๑๑๕๔. เนาะ

ถาม : ๑๑๕๔. เรื่อง “กราบขอบพระคุณหลวงพ่อกับ”

กราบขอบพระคุณหลวงพ่อกับที่เคารพอย่างสูง ที่ช่วยกรุณาตอบคำถามข้อที่ ๑๑๓๕. ให้กับผม ตัวผมเองอยากขอบพระคุณหลวงพ่อกับด้วยตัวเองที่วัด แต่หาโอกาสเหมาะไม่ได้ จึงตัดสินใจเขียนมาขอบคุณในเว็บบอร์ดครับ ผมจะพยายามตั้งใจปฏิบัติเพื่อประโยชน์กับตัวเองครับ กราบหลวงพ่อกับ

ตอบ : อันนี้เขาถามมาเรื่องที่ว่าเขาปฏิบัติไปแล้วมันมีสิ่งใดในหัวใจ ที่นี้วิธีการแก้ไข เห็นไหม เขาบอกว่าปฏิบัติไปแล้วมีความโต้แย้ง มีต่างๆ กิเลสในใจมันเยอะนะ มีความโต้แย้ง มีสร้างเป็นสัมหล่นว่าเป็นกรรมให้เราหลงไหลไป นี่สิ่งนี้มันเกิดขึ้นได้โดยอำนาจของกิเลส กิเลสในใจของเรามันมีอำนาจอยู่แล้ว มันจะชักนำ มันจะชักจูงให้ใจอ้างว่าปฏิบัติ แต่ปฏิบัติแล้วปฏิบัติไปตามรอยของกิเลส แล้วมันจบลงที่ไหนล่ะ? ก็จบลงที่ว่า เป็นผลของกิเลสไป

แต่ถ้าเราปฏิบัติ เห็นใหม่ มีกิเลสใหม่? มี เรามีกิเลสอยู่ใช่ไหม? ที่นี้ความอยาก หลวงตาบอกว่าความอยากที่เป็นมรรค ความอยากที่เป็นมรรค เรามีกิเลสใช่ไหม? เราอยากจะพ้นจากกิเลส ความอยากอันนี้เป็นกิเลสใหม่? เป็น เป็นกิเลส แต่กิเลสฝ่ายดี อ้าว กิเลสมีฝ่ายดี ฝ่ายชั่วด้วยหรือ? อ้าว ก็มีไง กุศล-อกุศล อกุศลคือสิ่งที่ไม่ดี กุศล กุศลต้อง ทำใหม่? กุศลฝ่ายดี นี้กุศลและอกุศล ธรรมะฝ่ายขาวและฝ่ายดำ

ถ้าเป็นธรรมะฝ่ายดำมันก็ทำให้ทุกข์ ให้อายไป ถ้าธรรมะฝ่ายขาว เห็นใหม่ นี้เรามากิเลส เราอยากปฏิบัติด้วยกิเลสใช่ไหม? แต่กิเลสทำตามธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านก็วางข้อวัตรปฏิบัติให้เราทำอีก เราก็กทำตามนั้นแหละ พอกิเลสมันทำตามธรรม ทำตามข้อวัตร นี้เป็นกุศล ทำคุณงามความดี ทำไปๆ กิเลสมันสู้ไม่ไหว กิเลสมันสู้ไม่ได้มันก็สงบเข้ามา พอสงบเข้ามามันก็ได้ สัมผัสใช่ไหม? เรารู้ว่า อ้อ ถ้ากิเลสมันดังไปเป็นอย่างนั้น ถ้าเป็นข้อวัตรปฏิบัติ เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอย่างนี้ ถ้าเป็นอย่างนี้ เราทำแล้วมันได้ประโยชน์อย่างนี้

กุศล กุศลทำให้เราสงบระงับ เราต้องอาศัยคุณงามความดี ดีและชั่ว แต่เวลาถึงความจริงขึ้นมาแล้วมันข้ามพ้นดีและชั่วไปเลย เห็นใหม่ นี้ข้ามพ้นกิเลสไป ความดีเป็นกิเลสใหม่? เป็น กิเลสฝ่ายดีคือกุศล ขยันหมั่นเพียรเป็นกิเลสใหม่? เป็น ก็ความอยาก แต่มันเป็นมรรค เป็นมรรคเพราะอะไร? เพราะอาศัยคุณงามความดีทำไป ถ้าทำไป ถ้าทำถึงที่สุดแล้ว เวลามันถึงที่สุด เวลามันขาดนี้มันข้ามพ้นไป

ฉะนั้น สิ่งที่เวลามันชักนำไป เวลากิเลสมันขึ้นมา กิเลสมันทำให้เราผิดพลาดไป ฉะนั้น ผิดพลาดไป ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ หรือเราไม่มีสติปัญญาพอ นี้เวลาถามมา เราเห็นเราถึงเข้าใจ เข้าใจว่ามันเป็นแบบนี้ จิตของคนเป็นแบบนี้ ที่มีอุปสรรค ที่มีสิ่งกีดขวาง ที่มีสิ่งใดที่มันมาชักนำไปเราไขว่เขว ชักนำไปเราเสียเวลา พยายามจะทำการปฏิบัติเราให้อ่อนด้อย ทำการปฏิบัติเราให้ล้มลุกคลุกคลาน นี้เราจะต้องมีปัญญาแยกแยะ มีปัญญาต่อสู้ มีอุบายวิธีการจะหลบลีกให้หัวใจพ้นไปได้

ถ้าพ้นไปได้ ถึงที่สุดแล้วเราปฏิบัติไป นี้พอปฏิบัติไปมันก็ได้ผล ได้ผลตามความเป็นจริง เป็นสัมมาสมาธิ ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริงก็วิปัสสนาไป วิปัสสนาไป บางทีวิปัสสนาไปแล้วสู้ไม่ได้ วิปัสสนาไปกำลังไม่พอมันก็ยื้อ

กันอยู่อย่างนั้น เราไม่เข้าใจเราก็ทำอยู่อย่างนั้นแหละจนมันเสื่อมหมดเลย ถ้าไปหาครูบา อาจารย์ ครูบาอาจารย์บอกให้ปล่อยก่อน ให้กลับมาทำสมาธิ ก็บอกทำสมาธิมันเป็นสมาธิ มันไม่ได้ประโยชน์อะไร เราอยากใช้ปัญญา

ปัญญาที่มันไม่มีกำลังพอกิเลสมันก็หลอกใช้ กิเลสหลอกใช้ หลอกใช้จนตัวเองหมดเนื้อหมดตัว แล้วก็ท้อแท้เหนื่อยเนื้อต่ำใจ แต่ถ้าเราวางไว้ก่อน เราหมดเนื้อหมดตัวก็ปล่อยมัน เรามาหาทุนหารอนของเรา เรามาทำสัมมาสมาธิของเรา เรามาสร้างปัญญาของเรา แล้วพอเรามีทุนมีรอนแล้วเราไปทำใหม่ มีคของเรา เราใช้มามากแล้วมันท้อ มันใช้ประโยชน์ขึ้นมาเราก็กลับมาให้มันคม พอคมเสร็จแล้วเราก็ไปฟันต่างๆ ใช้สอยอย่างไรมันก็ได้ประโยชน์ขึ้นมา นี่พอจิตเราทำความสงบของใจแล้วกลับไปวิปัสสนา มันก็เป็นประโยชน์ขึ้นมา

ถ้าทำอย่างนี้ พิจารณาไปๆ จนมันปล่อยแล้วปล่อยเล่า ปล่อยแล้วปล่อยเล่า จนถึงที่สุดเวลามันขาด เห็นไหม กระบวนการมันจบสิ้นแล้ว ทีนี้เราภาวนาเป็นแล้ว เรารู้แล้ว อะไรผิด อะไรถูก นี่ใจมันถึงซัวร์ มันซัวร์ ภาคปฏิบัตินี้ซัวร์มาก ภาคการศึกษา ศึกษามานี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วก็เลอะๆ เลื่อนๆ แล้วก็จำได้ จำไม่ได้ ต้องทบทวนอยู่ตลอดเวลา เวลาปฏิบัติขึ้นมาแล้ว ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันเป็นชื่อ แต่ความเป็นจริงของเรานี้เราได้ตัวจริงเลย เราได้สติจริงๆ ได้สมาธิจริงๆ ได้ปัญญาจริงๆ แล้วได้มรรค ได้ผลจริงๆ

เวลาอุปกิเลส เวลาอุปธรรม อุปธรรมคือธรรมที่มันเจริญแล้วเสื่อม ทำมาแล้วมันเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ นี่อุปธรรม สัพเพ ชัมมา อนัตตา นี่อุปธรรมคือสัพเพ ชัมมา อนัตตา อุปธรรมมันพ้นจากอนัตตา มันพ้นจากทุกๆ อย่างไป เราก็รู้ เราก็เห็น เป็นอนัตตาเราก็รู้ว่าเป็นอนัตตา พ้นจากอนัตตาเราก็รู้ว่าเป็นอนัตตา ไม่เป็นธรรมก็รู้ว่าไม่เป็นธรรม เป็นธรรมก็รู้ว่าเป็นธรรม ความจริงก็เป็นความจริงใจ

นี่กราบขอพระคุณมาเราก็ตอบเพื่อประโยชน์ ตอบเพื่อปัญหานั้น ปัญหาอันแรกยังไปเจออุปสรรคอยู่ ยังไปเจอคนชักนำอยู่ ปัญหาที่สองเขียนมาถามเอง แล้วเราตอบแล้ว ตอบแล้วนะเวลาได้ประโยชน์ไปเขาขอพระคุณมา เราเป็นบริษัท ๔ ด้วยกัน เราเป็นลูกศิษย์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยกัน เรามีศาสดาองค์เดียวกัน ฉะนั้น ศาสดาองค์

เดียวกันเราใช้สติ ใช้ปัญญาเพื่อประโยชน์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ
ปรินิพพานนะ

“มารเอ๋ย เมื่อใดภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาของเราเข้มแข็ง สามารถกล่าวแก้คำ
จาบจ้วงของลัทธิต่างๆ ได้ เราถึงจะยอมนิพพาน”

นี่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เราเป็นบริษัท ๔ ด้วยกัน เรามีศาสดาองค์
เดียวกัน นี่เรามีสิ่งใดเราตรวจสอบกัน เราปรึกษาหารือกัน เพื่อประโยชน์กับบริษัท ๔
ประโยชน์กับลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้เป็นความจริงใน
ศาสนานี้ เพื่อให้ศาสนานี้สมบูรณ์ เพื่อประโยชน์กับบริษัท ๔ เอวัง